

Konference k řízení sociálních procesů v 7. pětiletce

Velký zájem o otázky řízení sociálních procesů v současné etapě našeho vývoje dokumentovala konference *Řízení sociálních procesů v 7. pětiletce*, kterou z podnětu ústřední odborné sekce řízení sociálních procesů uspořádal ČÚV *Komitétu pro vědecké řízení ČSVTS* — Dům techniky ČSVTS Praha ve spolupráci se sekci sociologie práce, průmyslu a podniku Československé sociologické společnosti při ČSAV a teoretickým časopisem *ÚRO Odbory a společnost* ve dnech 23. a 24. dubna 1981 v Ústředním klubu školství a vědy ROH v Praze.

Cílem konference bylo zhodnotit dosavadní zkušenosti z plnění usnesení federální vlády č. 59 z února 1980 o komplexním přístupu k řízení sociálních procesů s dlouhodobou koncepcí a poradit se o teorii a metodologii řízení sociálních procesů v 7. pětiletce.

Jednání se zúčastnili teoretičtí pracovníci z oblasti společenských věd a řídicí pracovníci z hospodářské sféry. Kromě vystoupení předních našich odborníků byla přínosná i vystoupení zahraničních účastníků ze SSSR, Bulharska a Maďarska.

Úvodní referát na téma *Sociální politika v ČSSR z hlediska závěrů XVI. sjezdu KSČ* přednesl tajemník ÚRO Vladimír Mařík. Zdůraznil v něm, že řešení rozvoje sociální politiky v nejširším pojetí musí odpovídat koncepci rozvinuté socialistické společnosti a usilovat o všestranné vytváření podmínek pro sociální rozvoj kolektivů i jednotlivců, pro rozvoj socialistického způsobu života, přičemž tento rozvoj nemá zahrnovat jen růst životní úrovně, nebo dokonce jen úroveň spotřeby, ale i výchovu člověka a vytváření optimálních podmínek pro jeho realizaci jako spolutvůrce společnosti. Uvedl dále, že sociální rozvoj v nejširším slova smyslu je nejen cílem socialistické společnosti jako prvního stupně komunistické společnosti, ale i významným zdrojem dalšího ekonomického rozvoje. Novým rysem rozvojové etapy v našich podmínkách je i přechod od rozptýleného, živelného, nahodilého řešení otázek tvorby pracovního prostředí a pracovních podmínek k plánovitému a programovému dlouhodobému sociálnímu rozvoji. V tomto smyslu plní svou sociální funkci politika KSČ, dělnická politika, která slouží všem třídám socialistické společnosti, ale i sociální aktivita společenských organizací, zejména odborů. Výsledky sociálního programu strany v 6. pětiletce ukazují, že se navzdory obtížnějším vnitřním i vnějším ekonomickým podmínkám dále upevnil sociální jistoty, zlepšily se životní a pracovní podmínky našeho lidu, vzrostla osobní a společenská spotřeba obyvatelstva. V. Mařík uvedl celou řadu konkrétních údajů, které svědčí o těchto skutečnostech. Předpokladem splnění sociálního programu strany v 7. pětiletce je rozvoj tvořivých schopností lidí, jejich společenské angažovanosti a vysoké pracovní odpovědnosti. Proto se v *Hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981—1985* klade důraz na zvyšování významu odměňování podle množství, kvality a společenského významu práce. Zde připadá významná úloha Revolučnímu odborovému hnutí, které se přihlásilo k podílu odpovědnosti za plnění ekonomických úkolů, za postupné zavádění *Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánování řízení národního hospodářství* do praxe a za realizaci sociálního programu strany.

Velmi konkrétní byl referát náměstka ministra Federálního ministerstva práce a sociálních věcí M. Kyselého, který přednesla H. Šálková. Hlavní pozornost v něm byla věnována náročné sociální inovaci, jakou je *zdokonalení řízení sociálních procesů*. Sociální procesy jsou počínaje 7. pětiletkou v organizacích usměrňovány prostřednictvím pětiletého a ročních plánů přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje, které jsou neoddělitelnou součástí hospodářského plánu organizací, odborů a resortů. Dalším náročným úkolem je zpracování dlouhodobých programů kádrového, personálního a sociálního rozvoje, které budou neoddělitelnou součástí dlouhodobých programů technicko-ekonomického rozvoje. V souladu se Souborem opatření se s přijetím dlouhodobých programů počítá až v r. 1983. Tím se stanou východiskem především pro zpracování

8. pětiletky. Časový horizont těchto programů je stanovený do r. 1995 s tím, že se předpokládá jeho prodloužení do r. 2000. Způsoby řízení sociálních procesů po r. 1980 se opírají o zkušenosti a výsledky získané v 5. pětiletce, zejména z realizace programů kádrové a personální práce, komplexních programů péče o pracovníky a experimentálně ověřovaných plánů sociálního rozvoje. To byly nástroje, které umožnily podstatně zvýšit tempo sociálního rozvoje, zejména pokud jde o zlepšování pracovního prostředí, růst kvalifikace a vzdělávání pracovníků, ale i rozvoj zdravotní péče v závodech a závodního stravování. V současné době mezi rozhodující oblasti pro plnění cílů vytyčených stranickými a státními orgány patří kvalifikace pracovníků a zabezpečení optimální stabilizace, dále ochrana zdraví spojená se snižováním rizikovitosti práce, její fyzické a psychické namáhavosti, monotónnosti apod., ale i ovlivňování vyšší účasti dělníků na sociálních výhodách, zejména na závodním stravování, lázeňské a rekreační péči apod. Se zdokonalením úrovně kádrové, personální a sociální práce úzce souvisí i vytváření optimálních podmínek pro zabezpečování účasti pracujících na řízení a rozvíjení jejich pracovní a tvořivé iniciativy.

Významným ideologickým příspěvkem konference byl referát zástupkyně ředitele Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ M. Šolcové na téma *Principy a poslání sociální politiky KSČ*, v němž bylo rozebráno pojetí sociální politiky v rámci strategie a taktiky KSČ v minulosti a v současnosti naší socialistické společnosti. Sociální politika KSČ od samého počátku tvořila nedílnou součást třídně určené a obecně pojaté politiky. V etapě boje proti buržoazii sehrálo formulování a prosazování sociálních požadavků dělnické třídy významnou úlohu a plnilo řadu funkcí především v boji za sociální práva, v němž se sjednocovalo hnutí dělnické třídy a rostla jeho ideově politická uvědomělost a zralost. V období boje za národní samostatnost spojovala KSČ v taktice jednotné a lidové protifašistické fronty sociální požadavky s národnostními. Také po r. 1945 a v celé etapě přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou se sociální politika KSČ stala významnou součástí třídního boje o politickou moc dělnické třídy. V současné etapě budování rozvinutého socialismu je smysl revolučnosti sociální politiky KSČ v přeměně podmínek života dělnické třídy a všech ostatních pracujících. Samozřejmě úkoly a funkce sociální politiky jsou stanoveny v souladu s dosaženým stupněm rozvoje společnosti, především její ekonomiky. Pro řešení sociálních otázek musí být vytvořeny potřebné ekonomické zdroje. Společnost je schopna řešit problémy sociální povahy pouze v souladu s ekonomickými možnostmi, a nikoli podle nereálných představ a subjektivně motivovaných přání. Současně platí, že ekonomický rozvoj nelze zabezpečovat bez zvažování vlivu a účinnosti jeho sociálních souvislostí a důsledků. Jednostranné rozvíjení a nadřazování čistě ekonomického efektu a ignorování sociálních stránek by mohlo mít nežádoucí konsekvence a mohly by se vytvořit i zábrany společenského vývoje. Proto se součástí řízení ekonomiky stává sociální politika, která je nástrojem řízení sociálních procesů, v nichž primární stránkou je tvorba optimálních podmínek pro společenské uplatnění všech občanů státu a tím i aktivizace různých stránek činnosti každé osobnosti.

Teoretické a metodologické problémy řízení sociálních procesů a úkoly marxistické sociologie bylo téma referátu prof. J. Kohouta, člena korespondenta ČSAV, děkana fakulty řízení VŠE v Praze. Z úvodu, věnovaného stručnému rozboru světových sociologických kongresů v posledním desetiletí, vyplynulo, že zájem sociologické fronty o řízení sociálních procesů je ve světě obecný a neustále vzrůstá, i když důvody tohoto zájmu jsou diferencované podle toho, z jakého společenského řádu onen zájem vyrůstá. V našich podmínkách se zabýváme v prvé řadě teoretickými a metodologickými otázkami sociálního řízení, plánování a programování v socialistických výrobních vztazích, v socialistických organizacích, městech a oblastech. Jaké úkoly jsou pro společenskou vědu v socialistických zemích v té které etapě neaktuálnější, to formulují komunistické strany na svých sjezdech. Významný dokument *Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje SSSR na léta 1981–1985 a na období do r. 1990* zdůrazňuje řešení otázek sociální struktury, socialistického životního způsobu a harmonického rozvoje osobnosti. V dokumentu *Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981–1985* se explicitně zdůrazňuje úloha pracovních kolektivů a prohlubování plánování jejich sociálního rozvoje. Je proto zřejmé, že jednou z hlavních front, již bude muset marxistická sociologie věnovat systematickou pozornost, je řízení a plánování sociálních procesů. Potřeba rozšířit časový horizont až do r. 2000 vyvolá poptávku po dlouhodobých sociálních prognózách. Zatímco šestá pětiletka byla v sociologii pětiletkou sociálních analýz, sedmá pětiletka bude zřejmě pětiletkou sociálních prognóz. Naši teoretickou frontu by významně obohatily sekundární analýzy, vyhodnocení dosavadních sociálních analýz, umožňující zachytit širší zákonitosti, a tak i touto cestou vykročit k sociálním prognózám. Dosavadní praxe rovněž dostatečně prověřila nutnost stále užší spolupráce sociologů se specialisty pro výpočetní techniku, bez níž je svět sociálních informací

nezvládnutelný. Řešení úkolů, které stojí před sociologií v 7. pětiletce, nepochybně povede k dalšímu prohlubování spolupráce s psychologickou frontou v oblasti výzkumu sociálně psychologického klimatu v pracovních kolektivech a institucích, v oblasti rozvoje iniciativy kolektivů i jednotlivců, v oblasti výzkumu veřejného mínění, podmínek harmonického rozvoje osobnosti, regulace a seberegulace v kolektivech atd. Je evidentní, že pro řízení sociálních procesů má základní význam marxistická sociální psychologie.

F. Kutta (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) podal *informaci o základním výzkumu v oblasti plánování a řízení sociálních procesů*, který probíhá od počátku sedmdesátých let jako součást hlavního úkolu státního plánu základního badatelského výzkumu v ČSSR a od r. 1975 i v rámci činnosti XVI. problémové komise pro mnohostrannou spolupráci akademií věd socialistických zemí v pracovní skupině *Sociální plánování a prognózování*. Tento výzkum je svou povahou interdisciplinární a jeho efektivnost je přímo závislá na spojení s praxí. Složitost a náročnost problematiky způsobuje, že úkol není řešitelný bez rozsáhlé mezinárodní spolupráce. ČSAV je koordinátorem tohoto výzkumu, který představuje nejvyšší formu stále mezinárodní spolupráce mezi šesti zúčastněnými socialistickými zeměmi — BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR a SSSR. Výzkum prošel dvěma etapami a vstupuje do své druhé pětiletky. Úkolem první etapy bylo získat přehled o rozvoji teorie a praxe sociálního plánování a prognózování všech zúčastněných zemí. Ve druhé etapě se pozornost soustředila na propracování jednotlivých problémů, z nichž prvním je budování informační základny a systému ukazatelů sociálního plánování a prognózování a druhým je sociální plánování měst a územních celků. V 7. pětiletce se jak vnitrostátní, tak mezinárodní výzkum soustředí za prvé na řešení problematiky sociálních norem a normativů, za druhé na vypracování metodologie komplexního modelování sociálních procesů, včetně využití automatizovaných systémů řízení, za třetí na metodologii a metodiku plánování měst a územních celků a za čtvrté na vypracování principů systémového přístupu k plánovitému řízení sociálních procesů.

M. Nebeský (Československý výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha) v referátu *Ekonomický výzkum a sociální plánování v ČSSR* velmi zevrubně informoval o výzkumných úkolech ústavu v oblasti sociálního plánování. Již v letech 1973—1975 pracoval ústav na výzkumném úkolu *Metodika plánování sociálního rozvoje podnikových kolektivů v průmyslových podnicích*. Výzkum sociálního plánování na úrovni socialistických organizací v letech 1976—1980 byl soustředěn do stěžejního úkolu *Plánování a řízení sociálního rozvoje kolektivů organizací a rozvoj osobnosti člověka*. V plánu na léta 1981—1985 výzkum pokračuje a předpokládá se jeho vyústění do návrhu na uplatnění metod posuzování sociálně ekonomické efektivnosti v podnicích. Státní plán ekonomického výzkumu na léta 1981—1985 obsahuje tři hlavní úkoly k problematice sociálního rozvoje pracovních kolektivů: *Řízení sociálních procesů ve výrobních hospodářských jednotkách, Sociální rozvoj pracovních kolektivů — věcné okruhy a vývojové tendence, Efektivnost sociálního rozvoje pracovních kolektivů*.

V referátu na téma *Plánování sociálního rozvoje územních celků v 7. pětiletce* uvedl J. Mihalik (Vysoká škola ekonomická, Bratislava), že plánování sociálního rozvoje v rámci jednotného plánu sociálně ekonomického rozvoje nachází svoje optimální uplatnění a poslání právě v podmínkách územních celků. Toto zaměření bylo stimulováno potřebou propojit plánování sociálního rozvoje kolektivů podniků s územním hlediskem, bylo rozpracováno v souvislosti s diskusí o rozvíjení socialistického způsobu života v podmínkách územního rozvoje a s úvahami o lepším využívání sociálních faktorů rozvoje v územním průřezu a v období 7. pětiletky vyústilo v programy a plány kadrového, personálního a sociálního rozvoje. Současné se uskutečňují experimenty s plánováním sociálního rozvoje územních celků (okresů, měst — Tachov, Trutnov, Trnava, Plzeň, Hradec Králové, Ústí nad Labem, Bratislava).

Jako první ze zahraničních hostů vystoupil prof. V. R. Polozov (Ústav sociálně ekonomických problémů Akademie věd SSSR, Leningrad) s referátem *Řízení sociálních procesů v SSSR ve světle usnesení XXVI. sjezdu KSSS*. Uvedl v něm, že všestranně teoreticky a politicky zdůvodněný program ekonomického a sociálního rozvoje SSSR v osmdesátých letech je vyjádřen v materiálech XXVI. sjezdu strany a zkonkretizován v *Hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje SSSR na léta 1981—1985 a na období do r. 1990*. V těchto materiálech je rozvinuta celistvá vědecká koncepce zralého socialismu, zahrnující celý komplex problémů ekonomického, sociálně politického a duchovního rozvoje socialistické společnosti v současné etapě. Plánovité usměrňování sociálně třídní struktury, zdokonalování socialistického způsobu života a vytváření podmínek pro všestranný rozvoj osobnosti jsou určujícími momenty zaměření sociálního rozvoje v etapě zralého socialismu. Zvyšuje se úloha základních hospodářských a sociálních buněk — pracovních kolektivů — v řízení sociálních procesů. Praxe sociálního pláno-

vání se začala v mnoha směrech rozvíjet zejména v letech 9. a 10. pětiletky. Plánování sociálního rozvoje zahrnuje desítky tisíc pracovních kolektivů, vznikly první experimentální plány sociálního rozvoje jednotlivých svazových a republikových ministerstev, rozvinulo se sociální plánování ve městech a v oblastech. Ústava SSSR upevnila vzor komplexního ekonomického a sociálního plánování jako určující princip řízení celého systému organizace společnosti. Usnesení ÚV KSSS a rady ministrů SSSR z 12. července 1979 vytyčilo úkol pozvednout řízení sociálních procesů na kvalitativně novou úroveň. V závěru prof. Polozov uvedl, že v oblasti vědeckých výzkumů je třeba se v současné pětiletce zaměřit zejména na teoretické a aplikované výzkumy zákonitostí sociálního rozvoje, mechanismu jejich působení a využití v systému řízení a plánování.

Druhý zahraniční referát přednesl B. Chadžimitov (Institut sociálního řízení při ÚV BKS, Sofia) na téma *Plánování sociálního rozvoje pracovních kolektivů v Bulharské lidové republice*. Zaměřil se na některé metodologické problémy, které souvisí s principy, obsahem a strukturou plánů sociálního rozvoje pracovních kolektivů v Bulharsku, a to v organické spjatosti s předmětem sociologie a s desetiletými sociologickými výzkumy pracovních kolektivů v Bulharsku. Uvedl, že jen sociologický přístup umožňuje formovat jednotné integrální cíle sociálního plánování v pracovních kolektivech. Marxisticko-leninská sociologie je též určena k prognózování změn v sociální struktuře společnosti, v charakteru práce a života, v životním způsobu, v duchovních potřebách a v kulturní úrovni různých skupin obyvatelstva. B. Chadžimitov rozebral dále potřeby výrobního kolektivu jako základ sestavení plánu sociálního rozvoje, a to především potřebu pracovních sil, dále potřebu lepších sociálně pracovních a životních podmínek, potřebu příjmů, potřebu duchovní kultury, potřebu účastnit se na řízení podniku a další potřeby členů výrobního kolektivu související s rozvojem osobnosti. Pro 8. pětiletku (1981–1985) byl XII. sjezdem BKS stanoven tento sociálně ekonomický úkol: pokračovat v komplexním uspokojování potřeb lidu na základě intenzifikace národního hospodářství, důsledně uplatňovat nový ekonomický přístup ve všech sférách společenského života (hledání správnějšího vztahu mezi centralismem a decentralismem, vstřícné plánování, organizace práce v četách na zásadě úplného chozrasčotu a rentability, zvýraznění úlohy společenských fondů spotřeby při rozvoji ekonomiky, při realizaci sociální a kulturní politiky a při zvyšování životní úrovně národa, zvyšování ekonomické a sociální efektivity využití společenských fondů spotřeby) a dále zdokonalovat socialistické společenské vztahy.

Třetím referujícím ze zahraničí bylo J. Andics (Vysoká škola stranická ÚV MSDS, Budapešť), který přednesl referát *Koncepce řízení sociálních procesů v Maďarské lidové republice*. Uvedl v něm, že po diskusích na konci šedesátých a na začátku sedmdesátých let je dnes sociální plánování považováno za důležitý, v mnoha směrech dokonce rozhodující nástroj řízení společenských procesů. Umožňuje přihlížet k ekonomické a společenské (sociální) efektivitě, jež nemohou být v každém případě a jednou provždy v souladu. Kritériem sociální efektivity, a tím i sociálního plánování, nemůže být bezrozpornost společenských procesů, nýbrž možnost plynulého řešení vzniklých rozporů. Sociální plánování, usilující o sociální efektivitu, je tak planovací činnost, která vyvolává soustavné napětí a konflikty a zároveň je soustavně řeší. Sociální plánování se tedy snaží jak o realizaci, tak i o omezení ekonomické efektivity. Ze závěrů XII. sjezdu Maďarské socialistické dělnické strany, ze zákona o 6. pětiletém plánu (1981–1985) a z dlouhodobého plánu na období 1981–2000 vyplývá, že i přes zhoršené podmínky (vzhledem k procesům ve světovém hospodářství a zdražení energetických zdrojů) se počítá s vyšší sociální efektivitou plánování v Maďarsku. Současné hospodářské potíže se neřeší na úkor obyvatelstva, ale na úkor hospodářských jednotek. K nejdůležitějším krokům v sociální sféře patří zavedení 5denního pracovního týdne, rychlá bytová výstavba, zvýšení investic ve zdravotnictví a růst výdajů na domácnost a na kulturní potřeby obyvatelstva. Závažné jsou změny v metodologii a metodice plánování. Po prvé v historii maďarského plánování sám zákon o plánu předpokládá eventuelní nutnost jeho změny. Těžiště plánu nemá spočívat ve stanovení konkrétních objemů, ale v konkrétních programech postupu. Dlouhodobý plán počítá se třemi vývojovými alternativami, které jsou vzájemně vyrovnané. Otevřenost sociálního plánování předpokládá, že se v procesu stanovení plánových cílů a určování programů postupu mohou naznačit i alternativní vývojové směry, které vyplývají z rozdílných zájmů různých společenských skupin.

V rámci vědeckých sdělení přednesl M. Tomšík (Vysoká škola ekonomická, Praha) svůj příspěvek *K řízení sociálních procesů v hospodářských organizacích v 7. pětiletce*. Zaměřil se na úkoly v oblasti řízení sociálních procesů v souvislosti s postupným zaváděním *Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitěho řízení národního hospodářství po r. 1980*, s nímž souvisí kvalitativní změny v nástrojích plánovitěho řízení

sociálních procesů. Těmito nástroji se stávají jednak programy kádrového, personálního a sociálního rozvoje, jednak pětileté a roční plány přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje. Především jde o určité žádoucí změny ve vývoji profesních a kvalifikačních struktur pracovníků, ale i o plánovitý pohyb pracovníků. V souvislosti s realizací Souboru opatření je třeba počítat s nutností adaptace pracovníků a celých pracovních kolektivů na změny v rozsahu, zaměření a normativní základně práce. Strategická konceptce hospodářského a sociálního rozvoje přijatá XVI. sjezdem KSČ předpokládá i určité změny v zaměření účasti pracujících na řízení a v rozvíjení jejich aktivity a iniciativy, jež jsou nevyhnutelnými předpoklady pro uplatnění vstřícného plánování.

S dalším vědeckým sdělením na téma *K úkolům a přístupům v plánování sociálního rozvoje územních celků* vystoupil M. Illner (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha). Zaměřil se na tři nejdůležitější činitele plánování sociálního rozvoje územních celků v období 7. pětiletky: za prvé na podmínky a úkoly celospolečenského hospodářského a sociálního rozvoje na léta 1981–1985, jak byly analyzovány a vytyčeny na XVI. sjezdu KSČ, za druhé na zásady, úkoly a metody plánovitého řízení sociálního rozvoje organizací, jak byly nově konkretizovány pro období 7. pětiletky v metodických pokynech pro vypracování programů kádrového, personálního a sociálního rozvoje a na ně navazujících plánů, a za třetí na nové poznatky a zkušenosti získané v praxi plánování sociálního rozvoje územních celků.

Prof. V. Čech (Vysoká škola strojní a elektrotechnická, Plzeň) se ve svém příspěvku *Průprava inženýrů k řízení sociálních procesů* zabýval závažným problémem nedosta- tečné společenskovední průpravy budoucích inženýrů na vysokých školách technických. Rozebral přitom význam této průpravy, zejména v oblasti sociologie, psychologie, ergonomie apod., pro práci inženýra s kolektivem a pro cílevědomé řízení procesů rozvoje tohoto kolektivu. Uvedl, že povaha problémů, které inženýři musí řešit, mluví pro disciplinárnost a interdisciplinárnost inženýrské přípravy.

Východiska tvorby programů a plánů personálního a sociálního rozvoje bylo téma, s nímž vystoupil L. Rýznar (Dům techniky ČSVTS, Pardubice). Zdůraznil některé nutné zásady přípravy a vypracování programů kádrového, personálního a sociálního rozvoje i příslušných prováděcích plánů, zejména cílově programový přístup a perspektivnost, proporcionálnost, provázenost a komplexnost.

L. Hájek (Institut výchovy Českých energetických závodů, Pardubice) věnoval pozornost významnému tématu, jakým je *Úloha společenských organizací při zdokonalování plánovitého řízení kádrového, personálního a sociálního rozvoje průmyslového podniku*. Rozebral tři oblasti, v nichž se realizuje účast společenských organizací na sociálním řízení v podniku: 1. oblast přípravy kádrů, 2. oblast personálního rozvoje a 3. oblast sociálního rozvoje.

Ve společném referátu *Technické prostředky řízení sociálních procesů* objasnil V. Pernica a Z. Dráb (Ústav pro filozofii a sociologii ČSAV, Praha) tři základní roviny vztahu výpočetní techniky k sociálnímu plánování: rovinu společenských souvislostí automatizovaných systémů řízení, která má charakter obecných problémů a vymezuje základní přístupy k řešení všech ostatních otázek; rovinu sociálních aspektů zavádění nové techniky a nových funkčních prvků do řídicích systémů; rovinu využití výpočetní techniky k řešení vlastních problémů sociálního řízení a plánování.

Závěrečný příspěvek věnovali autoři M. Filka a M. Vítek (Vysoká škola chemicko-technická, Pardubice) tématu *Modelování sociálně ekonomických jevů a procesů*. Uvedli některé dosavadní poznatky o sociálně ekonomických systémech, které je nutno při modelování respektovat, a skupiny modelů sociálních jevů a procesů, jimž věnovali pozornost ve svém výzkumu. Zdůraznili, že modelování sociálních jevů a procesů vyžaduje nejen nové „vzorové postupy“, ale především výrazný obrat v myšlení řídicích pracovníků a jejich novou teoreticko-metodologickou výzbroj z oblasti vědecké teorie a metod řízení. (1)

Libuše Lišková

[1] Úplné texty přednesených referátů jsou uveřejněny v časopise *Odbory a společnost* č. 5/1981.